

Rodzina w starożytności i czasach nowożytnych

Przedmiotem refleksji w ramach tego numeru jest rodzina jako najstarsza i bazowa grupa społeczna występująca na wszystkich etapach rozwoju społeczeństwa. Wielu badaczy problematyki rodziny zauważa, że rodzina jest przyrodzonym i niezastąpionym elementem struktury społecznej, stanowi bowiem naturalne i nieodzwonne środowisko narodzin i rozwoju człowieka; środowisko, w którym współistnieją różne pokolenia – zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe – oddziałując na siebie nawzajem. To wzajemne oddziaływanie ma znaczenie socjalizacyjne oraz wychowawcze.

Postrzegana jako podstawowe i naturalne środowisko życia, funkcjonowania, rozwoju oraz wychowania człowieka, stanowiąc fundamentalny element struktury społecznej, sama rodzina podlega różnym przekształceniom. Dotyczą one m.in. struktury rodziny, wzorców dzietności i płodności, wieku zawierania małżeństw, aktywności domowej oraz pozadomowej (w tym również zawodowej) członków rodziny, a także kształtowania relacji między poszczególnymi członkami. Wspomniane przeobrażenia w dużej mierze zależą od epoki, w której rodzina funkcjonuje, od dominujących w danym okresie prądów ideowych, od dokonujących się przemian społeczno-ekonomicznych, a także liberalizacji poglądów społecznych. Rozwój modelu rodziny jest ściśle spleciony z historią polityczną. Jak zauważa badacz historii rodziny, Jean-Luis Flandrin¹ (1998), historia życia rodzinnego uzupełnia historię polityczną. Aby zrozumieć przyczyny wielu konfliktów czy wojen, należy analizować również interesy rodzin czy całych rodów. W wielu bowiem przypadkach interesy państwa w rzeczywistości okazywały się interesami rodzin.

Zakotwiczenie rodziny w szerokim kontekście społecznym sprawia, że w przemianach, jakie zachodziły i nadal zachodzą w tej grupie społecznej, ważną rolę odgrywają również inne instytucje społeczne, np. Kościół, szkoła czy wojsko. Nie bez znaczenia są także przekształcenia dotyczące podstaw materialnych życia rodzinnego. Przyjmując perspektywę historyczną w analizowaniu transformacji modelu rodziny i jej funkcji, poszukujemy odpowiedzi na pytania, czym dawne rodziny różniły się od dzisiejszych, jakie były relacje między małżonkami, jaka była ich postawa wobec dzieci, jaka była odpowiedzialność rodziny za wychowanie młodego pokolenia.

¹ Flandrin, J.L. (1998). *Historia rodziny*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Volumen, Liga Republikańska.

Proponowane w obecnym numerze teksty nie pretendują do stworzenia syntezy procesu rozwojowego rodziny na przestrzeni wieków. Stanowią natomiast przyczyńki w odtworzeniu drogi, jaką w Europie przeszła rodzina w okresie od starożytności do czasów nowożytnych, odsłaniając zarazem życie rodzinne w jego różnorodnych wymiarach.

Zachęcając do lektury, życzymy intelektualnej satysfakcji, ważkich refleksji oraz wielu korzyści naukowych, zwłaszcza w postaci inspiracji do kontynuowania, pogłębiania lub podejmowania własnych badań.

Andrzej Paweł Bieś
Anna Królikowska
redaktorzy tematyczni